

Adopció i escola: Nous colors a la paleta de l'educació

L'Equip del CPL Santa Eulàlia-Vic i Quorum Social iniciem un trajecte comú col·laborant activament en diferents projectes que, de ben segur, enriquiran els infants, les famílies i els professionals de l'educació i la sanitat que girem al voltant del procés educatiu.

Poc a poc anireu coneixent aquesta col·laboració, però ara hem volgut que les nostres companyes, la Meritxell Pomar, l'Eva Alesanco i la Meritxell Linares, ens expliquin, en els nostres apunts, l'apassionant procés, però també complicat, de l'entrada d'un nou infant a l'escola, que arriba d'altres indrets formant part d'una nova família i que amplia la paleta de colors que suposa l'educació. Han elaborat aquest escrit per a tots nosaltres.

Diu Susan Bray Staingack al 2001, que l'educació inclusiva "és el procés pel qual s'ofereix a tots els infants, sense distinció de la discapacitat, la raça o qualsevol altra diferència, l'oportunitat per continuar sent membres de la classe ordinària i per aprendre dels seus companys, i juntament amb ells, dins l'aula".

S'han fet moltes interpretacions d'aquest tipus d'educació. La diversitat actual de l'aula, la manca de recursos, les altes ràtios d'alumnes per classe, les heterogènies necessitats individuals i la gran disparitat d'origens fan dels professionals de l'educació uns autèn-

tics experts en el contorsionisme de l'ensenyament.

La realitat, però, ens empeny a seguir en l'adaptació dels professionals i a repensar fórmules de treball per acollir a l'escola tots i cadascun dels infants, dels quals un gran nombre són novinguts arran de l'adopció internacional o nacional, fet que es tradueix en un munt de nous reptes i necessitats.

En els últims 15 anys s'han realitzat més de 16.000 adopcions a Catalunya.

Són infants que han patit un abando-

nament, alguns han estat maltractats, abusats o han passat llargs períodes de temps institucionalitzats durant la primera infància. Sabem que això comporta donar unes atencions especials i diferents respecte la resta d'alumnes que no han passat per aquestes situacions. Infants que han estat rebutjats només néixer, han patit carències afectives quan més han necessitat dels afectes, que arriben moltes vegades d'altres països amb una altra llengua materna ja apresada, que han de reconstruir, reparar i curar els danys emocionals que això els provoca, adaptar-se a una nova família, nous costums i cultura. I a més a més, pretenem que mos-

trin interès per aprendre i adaptar-se a l'escola. I sovint, tot alhora i de cop.

Gràcies a la curta però intensa experiència amb la que ja comptem els professionals del sector, sabem que moltes de les necessitats d'aquests infants se centren en l'àmbit escolar i familiar.

! Són necessitats diferents de les dels altres alumnes.

Al llarg d'aquest temps, la visió sobre l'adopció ha patit una transformació.

Els primers anys, semblava tot de color de rosa. El fet de ser adoptat no era un fet públic i tampoc semblava crear cap tipus d'afectació diferent de la de qualsevol altre infant, no se li donava importància, i fins i tot, quan se sabia, era vist amb certa curiositat o gràcia.

En aquests últims 10 anys, l'adopció ha anat guanyant transparència juntament amb un augment exponencial d'infants adoptats a les aules. Això fa que, en poc temps, es detectin moltes necessitats noves. Sembla, però, que aquests infants portin un munt de problemes allà on van. Parlar d'adopció i escola s'ha tenyit amb prejudicis i desconeixement, de tal manera que no s'hi distingeix cap color amb claredat. Infants titllats d'immadurs, que tenen reaccions totalment desmesurades, plors, crides constants d'atenció, rebequeries, baralles, regressions, conductes desafiantes, dificultats d'aprenentatge, dèficits d'atenció, pèrdua d'autocontrol, etc. La llista podria fer-se encara més llarga. Color negre, ben fosc i que gairebé acostuma a venir de bracet de diagnòstics patològics i poc encertats.

Diagnòstics realitzats des del símptoma i no des de l'arrel del problema, fet que comporta confusions i errors greus si no es consulta amb un professional amb experiència a causa de l'especificitat que comporta el fet adoptiu

! Caldria, doncs, fer un canvi de mirada sobre aquests infants i l'adopció. Perquè ni tan rosa, ni tan negra.

L'adopció té un impacte evident en la vida dels infants, però per a bé. És la mesura de protecció que ofereix una segona oportunitat a un infant que no se li han garantit unes necessitats bàsiques afectives, educatives, de salut, etc. que requereix pel seu benestar. Algunes de les conseqüències de totes aquelles experiències traumàtiques o inadequades que ha patit anteriorment són visibles al llarg del procés escolar i sovint es tradueixen en conductes i dificultats, que poques vegades se saben interpretar correctament. Aquestes experiències afectives traumàtiques són les que cal reparar.

Mestres i professors comproven, frustrats, que les fórmules que fins ara eren

més o menys vàlides per a la inclusió de la diversitat a l'aula, no són fructíferes amb alguns d'aquests alumnes. Es troben davant un alumnat amb unes necessitats especials diferents que, en ocasions, no saben com entomar. Com moltes coses a la vida, es necessita un temps molt important d'adaptació progressiva i algunes pautes i consideracions per tal d'obrir un nou ventall de colors.

! L'experiència ens diu que és millor deixar de centrar-nos en les limitacions de cada alumne i fomentar que tot infant té potencialitats per descobrir.

Segons ens trobem a educació infantil, primària o secundària, les necessitats són molt diverses.

Què se'ls hi pot oferir?

Recomanacions per a infants adoptats

Postergar al màxim la incorporació al curs escolar

Realitzar una incorporació progressiva

Prioritzar l'adaptació a l'aula i amb el grup classe per davant dels continguts

Mantenir unes rutines diàries molt marcades i anticipar qualsevol canvi.

Treballar en grups reduïts

Designar una responsabilitat especial per a ells

Reconèixer i valorar els petits esforços i èxits

Establir límits i càstigs clars

Ajudar a identificar, reconèixer i gestionar les emocions

! Al llarg del primer any d'escolarització al nou centre escolar i sobretot a primària és recomanable:

- **Postergar al màxim la incorporació al curs escolar.** El millor és que primer l'infant s'hagi pogut adaptar al nucli familiar abans d'exposar-lo a un altre entorn nou i ple de reptes. Quan un infant se sent insegur i amb dificultats de vinculació a casa, aquesta inseguretat es trasllada exponencialment a l'escola o a qualsevol altre entorn. En canvi, quan disposem del suficient temps i dedicació per facilitar-li una bona adaptació a casa, l'infant tindrà molts més recursos per afrontar l'arribada a una escola nova, fer noves amistats i

estar prou segur i tranquil per assolir els aprenentatges. Malgrat sigui a mig curs acadèmic, sempre és millor fer una adaptació progressiva als diferents àmbits seguint l'ordre de prioritats: a casa amb els referents principals, amb la família extensa, a l'escola, a altres activitats extraescolars, etc.

- **Realitzar una incorporació progressiva.** La incorporació gradual a l'escola fomenta la seguretat i disminueix l'angoixa, sigui quin sigui el curs. És recomanable que primer hi assisteixi només unes hores al matí i passats uns dies o setmanes anar sumant hores fins a la completa jornada escolar. Malgrat que pugui semblar que ja des del primer dia l'adaptació és excel·lent,

el context escolar suposa un sobreesforç diari difícil de superar en aquests moments.

- Prioritzar l'adaptació a l'aula i amb el grup classe per davant dels continguts. Un cop l'infant inicia l'etapa escolar al nou centre, necessita sentir-se acceptat i valorat pel seu grup de referència. Fins que l'infant no se senti tranquil i en un entorn de confiança, amb el sentiment de pertinença grupal, li serà molt complicat ajustar-se a l'expectativa d'assolir els mateixos resultats que els altres. Mantenir l'atenció i la concentració necessàries per seguir el ritme escolar requereix d'una estabilitat emocional prèvia. Realitzar activitats dirigides i de cohesió de grup l'ajudarà a assolir aquests objectius.

Un cop l'infant ja ha assolit l'adaptació del primer any, és recomanable al llarg de tot el procés escolar tenir en compte aquests consells:

- Mantenir unes rutines diàries molt marcades i anticipar qualsevol canvi (baixes de tutors, canvi d'aula, activitat fora del centre escolar, etc...). La incertesa i els imprevistos acostumen a neguitejar i a generar nervis. Els infants que han passat per un desem-

parament van patir situacions molt insegures i plenes d'incerteses quan més seguretat necessitaven. Caldrà fer un esforç de planificació diària de les rutines i organització escolar amb ells per tal de no fomentar la sensació d'inseguretat ja coneguda en la seva primera infància. Saber què hauran de fer durant el temps que passen a l'aula ajuda als infants adoptats a configurar l'estructura i l'organització interna, per tant, a sentir-se en un entorn en el que podran saber què passarà a cada moment i això millora la sensació de seguretat. Ens ajudaran horaris, calendaris i revisió de rutines cada dia. Possiblement els espais més oberts o poc regulats com l'hora del pati, el menjador o els temps entre classes seran "*caldo de cultiu*" on podran sorgir més situacions de conflicte entre companys.

- Treballar en grups reduïts. Després de passar la primera infància en un centre d'acollida (o orfenat), l'escola és el següent context on aquests infants tornen a reviure la sensació d'haver de sobresortir del grup per rebre suficient atenció individual per part de l'adult. Les activitats d'atenció sostinguda i en grup gran fomenten la seva dispersió i possiblement, acaben recorrent a fer

cries d'atenció de tota mena cap al tutor/a. Fomentar la cooperació i el treball en equip petit amb consignes senzilles i activitats variades, facilita fer-se un lloc dins el grup reduït i tenir clar què s'espera d'ells.

- Designar una responsabilitat especial per a ells (per petita que sigui i adequada a la seva edat). L'intercanvi d'habilitats i coneixements entre companys afavoreix una millor autoestima. Quan un mateix no se sent valorat és difícil afrontar-se als aprenentatges o a les dificultats de cada dia. Guanyar autoestima en aquelles àrees en les que se'n surt bé, és un bon punt de partida. Tot infant té alguna habilitat, només cal descobrir-la. D'aquesta manera sentiran que la seva aportació és important, i per tant, que ells són importants, a més d'aprendre a ser responsables i autònoms. Ens pot ajudar fomentar que pugui tutoritzar a un altre company de classe o d'un altre curs, en algun aprenentatge o habilitat que ell lideri.

- Reconeixement i valoració dels petits esforços i èxits. Per poc que sigui, qualsevol petita lloança que se li pugui fer a un infant davant el seu esforç, recarrega directament la seva autoestima

i l'ajuda a sentir-se més segur i confiat. No només amb els èxits, sinó també amb els intents. Es tracta d'infants amb una autoestima més fràgil i amb poca tolerància a la frustració, per tant, necessitaran més reforç positiu i poder sentir-se valorats. Percebre's a si mateix com una persona capaç de millorar i superar-se, motiva a tirar endavant.

- **Establir límits i càstigs clars.** Davant una conducta inacceptable, és preferible aplicar sempre les mateixes conseqüències. Si agredeix a un company o fa malbé el material escolar ha de tenir una penalització clara (reflexionar sobre la baralla, demanar disculpes, retornar el material nou o reparar-lo,...). Però alhora se li ha de poder explicar com s'espera que actuï en una situació similar. Està bé que l'infant sàpiga en què s'ha equivocat, però encara és millor si sap què ha de fer en comptes d'això, així que és millor explicar-li com es fa.

Per ser clars, s'ha d'aplicar el mateix criteri de límits i càstigs, les mateixes conseqüències pels comportaments no adequats. Canviar d'estratègia, encara confon més a l'infant a l'hora de saber què s'espera d'ell i què li passarà si no ho fa de la manera establerta. Si per exemple, per una baralla un dia se l'expulsa del grup classe, un altre dia se'l deixa sense pati, un altre se li posen deures extraordinaris... no l'ajudarà a comprendre què ha fet malament. En canvi, serà un aprenentatge molt més efectiu si l'ajudem a comprendre una forma alternativa de resoldre els conflictes o les diferències entre iguals.

Abans d'utilitzar un càstig punitiu, és suficient no aplicar el reforç positiu; no prestar atenció és més efectiu que seguir renyant o castigant, fet que comporta seguir prestant-li atenció (malgrat sigui de forma negativa); sempre que sigui possible, s'ha d'evitar aïllar-lo o separar-lo del grup de referència (càstigs de rebuig, expulsions fora de l'aula, etc.) ja que aquesta conducta els connecta amb el profund rebuig que van patir només néixer.

- **Ajudar a identificar, reconèixer i gestionar les emocions** sobretot davant dels conflictes entre companys o professors. Posar paraules a allò que ens passa, és la base damunt la qual identifiquem altres habilitats com l'autocontrol, ajuda a comprendre millor la situació i n'augmenta la consciència i la responsabilitat sobre els actes i les seves conseqüències.

En definitiva, estar atents als missatges que l'infant envia a través del seu comportament, el llenguatge universal.

Mantenir una mirada oberta i sensible a les característiques dels infants adoptats és essencial per ajudar a desenvolupar tot el seu potencial. Facilitem el procés d'adaptació a l'escola tenint una àmplia i variada paleta de colors.

Text de Quorum Social ■

Quorum Social és una entitat especialitzada en l'atenció a les persones adoptades o acollides i les seves famílies. Promou el benestar i la qualitat de vida per afrontar millor les necessitats i dificultats que es plantegen a la llar de l'adopció i l'acolliment. La seva tasca es centra en l'assessorament familiar i el treball grupal perquè s'adquireixin estratègies personals, emocionals i educatives, tenint en compte la vivència personal i familiar.

Podeu contactar amb l'equip de Quorum Social, directament a través de la seva pàgina web (www.quorumsocial.cat) o a través del CPL Santa Eulàlia-Vic.